

Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande
National Institute for the Study of Ageing and Later Life (NISAL)

Utvärdering av projektet Testmiljö Norrköping Etapp 1. 2013-2014

Axel Ågren
Catharina Nord
Elisabet Cedersund

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier
Linköpings universitet

ISBN: 978-91-7685-957-5

© NISAL och författarna

Utvärdering av projektet Testmiljö

Norrköping Etapp 1. 2013-2014

Utvärderingen är författad av Axel Ågren, Catharina Nord och Elisabet Cedersund (alla verksamma vid NISAL, Linköpings universitet) på uppdrag av vård- och omsorgskontoret och PUFF-enheten, Norrköpings kommun. PUFF-enheten är en forsknings- och utvecklingsverksamhet inom välfärdsområdet. Inom PUFF-enheten ingår Norrköpings, Söderköpings, Finspångs och Valdemarsviks kommun i samverkan.

Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier

Linköpings universitet

Campus Norrköping

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund till projektet.....	3
1.2 Utvärdering av Testmiljö Norrköping.....	4
1.3 Syftet med utvärderingen	5
2. Metod	5
2.1 Reflektioner kring utvärderingsmodeller.....	5
2.2 Intervjuer.....	6
2.3 Urval	7
2.4 Kontakt med deltagare från surfplatt utbildningen	8
2.5 Utformning av enkät	8
2.6 Svarefrekvens i enkäten.....	9
2.7 Forskningsetik och informationsbrev	9
3. Empiriskt material	10
3.1 Material från kvalitativa intervjuer	10
3.2 Material från enkäten	10
3.3 Kombinera kvalitativ och kvantitativ metod och data i samma studie	11
3.4 Övrigt material	11
4. Resultat del 1	12
Deltagares syn på surfplatt utbildningen och användning av surfplatta i vardagen	12
4.1 Varför delta i en surfplatt utbildning?	12
4.2 Relation till digital teknik genom livet.....	14
4.3 Upplevelser av surfplatt utbildningen	17
4.3.1 Surfplatt utbildningens upplägg	17
4.3.2 Vad gav utbildningen?.....	20
4.3.3 Miljön för surfplatt utbildningen	22
4.3.4 Sociala aspekter av surfplatt utbildningen	23
4.4 Surfplatta i vardagen efter avslutad surfplatt utbildning.....	25
4.5 Surfplatta i vardagen efter avslutad surfplatt utbildning – enkätsvaren	28
4.6 Slutsatser utifrån intervjuer och enkät med deltagare.....	29
5. Resultat del 2 - Nyckelaktörers uppfattningar och syn på projektet.....	33
5.1 Synen på projektorganisationen	33
5.2 Relevans för aktörer att delta i projektet.....	35

5.3 Rollfördelning	36
5.4 Mål	36
5.5 Framtiden - utmaningar och möjligheter	39
5.6 Oväntade resultat och ändrade riktningar	42
6. Avslutande reflektioner	44
6.1 Rekommendationer	47
Referenser	48
Tryckta källor	48
Forskningsetiska principer	48
Projektplaner.....	48
Lagar	48

Sammanfattning

Föreliggande utvärdering har avsett att värdera de resultat som framkommit under första året för Testmiljö Norrköping. En viktig del av utvärderingen har utgjorts av att förstå och reflektera kring nyckelaktörers och deltagares resonemang kring sitt deltagande, sina upplevelser av och syn på projektet. I utvärderingens syfte ingick även att lyfta vilka mervärden och bieffekter som kommit fram under projektets första år.

Vid genomförande av föreliggande utvärdering har sammanlagt 14 kvalitativa intervjuer genomförts. Nio av dessa intervjuer har varit med personer som är nyckelaktörer inom projektet. Fem intervjuer har utförts med personer som deltagit i surfplattutbildningen. Utöver de kvalitativa intervjuerna har en enkät delats ut till samtliga personer som deltagit i surfplattutbildningen. Enkätens svarsfrekvens var hög, då 45 av 54 tillfrågade besvarade enkäten.

Utifrån utvärderingens resultat- och analysdel är vår bedömning att man inom projektet *Testmiljö Norrköping* uppnått det övergripande målet att under projektets första år etablera stadsdelarna Såpkullen och Vilbergen som testmiljöer för digitala tjänster och lösningar riktade till personer över 75 år. Denna bedömning motiveras av att man etablerat kontakter med intresserade företag som vill genomföra olika tester inom ramen för projektet samt att man arrangerat surfplattutbildningar där sammanlagt 64 personer deltog. Genom att man lyckats nå ut till denna grupp av personer och koppla dem till testmiljön har man lagt en viktig grund för testmiljöns framtid. Vår bedömning är även att bredden i styrgruppen och det stora externa intresset för testmiljön innebär potentialer till att länka till andra aktiviteter, yrkesområden, organisationer och projekt.

Vad gäller deltagarnas uppfattningar av och syn på utbildningen var de överlag nöjda med utbildningens uppläggning och innehåll. Övergången från att gå en surfplattutbildning till att faktiskt använda en surfplatta i vardagen har visat sig vara komplex och varierande mellan informanterna. Utbildningen har bidragit till att deltagarna vågat pröva sig fram på surfplattan på egen hand. Att man genom utbildningen upplever sig vara delaktig i samhället och att man tack

vare utbildningen upplever att man följer med i samhällsutvecklingen, var något majoriteten av deltagarna tog upp i intervjuerna samt i enkätsvaren.

Beträffande nyckelaktörernas perspektiv på projektets första år framgick att styrgruppens sammansättning uppfattades som relevant. Alla i styrgruppen upplevde projektets innehåll och mål som betydelsefulla utifrån den verksamhet man representerade.

Under projektets första år har flera oväntade resultat och ändringar i inriktning uppkommit. Att kalkylera och ge utrymme för oväntade resultat är svårt då man på förhand inte kan veta vilka oväntade resultat och händelser som kan inträffa. Att synliggöra dessa förändringar kan bidra till en förståelse för hur komplex framväxten av projektet varit. Det kan även bidra till att identifiera oväntade hinder som kan vara tidskrävande att överkomma, men även till att belysa vilka positiva resultat och mervärden som kan komma ur det oväntade.

Utvärderingen är författad av Axel Ågren, Catharina Nord och Elisabet Cedersund (alla verksamma vid NISAL, Linköpings universitet) på uppdrag av vård- och omsorgskontoret och PUFF-enheten, Norrköpings kommun. PUFF-enheten är en forsknings- och utvecklingsverksamhet inom välfärdsområdet. Inom PUFF-enheten ingår Norrköpings, Söderköpings, Finspångs och Valdemarsviks kommun i samverkan.

Utvärdering av projektet Testmiljö Norrköping Etapp 1. 2013-2014

1. Inledning

1.1 Bakgrund till projektet

Under år 2013 ansökte Norrköpings kommun i samverkan med Hälsans nya verktyg om medel från VINNOVA för projektet *Testmiljö Norrköping*. Projektet beviljades medel för ett år, med möjlighet till förlängning i ytterligare två år.

Bakgrunden till projektet är den demografiska utveckling där andelen personer över 80 år i Europa förväntas tredubblas fram till år 2060. Denna utveckling kommer troligen att innebära bland annat ökade vård- och omsorgskostnader. Det medför också att det krävs en beredskap för att möta äldre personers behov av trygghet i boendemiljön, samt möjligheter till social kommunikation och delaktighet i samhället. I den projektbeskrivning som ingick i ansökan till VINNOVA skrivs att bedömningar visar på innovationspotential och tillväxtpotentialer inom området äldres oberoende. Potentialerna bedöms särskilt höga inom ITK-lösningar med allt större fokus på mobila lösningar då den mobila bandbredden idag möjliggör bland annat dubbelriktad videokommunikation. En fördel med mobila lösningar är även att de fungerar utanför hemmet.¹

Att man inom projektet valt att satsa på att bygga upp testmiljöer i stadsdelarna Vilbergen och Såpkullen hör samman med dessa områdens demografi. Båda stadsdelarna har idag lika hög andel invånare över 80 år som Europa som helhet förväntas ha år 2060.

Av projektplanen för Testmiljö Norrköping framgår att syftet med projektet är följande:

¹ Projektbeskrivning för Testbädd VILBERGEN (senare kallat Testmiljö Norrköping)

”(...) att bygga en struktur för tester och etablera bostadsområdena Vilbergen och Såpkullen som en testmiljö som främjar äldres självständighet och underlättar möjligheter till kvarboende”²

1.2 Utvärdering av Testmiljö Norrköping

Föreliggande utvärderings fokus ligger vid att synliggöra framväxten av Testmiljö Norrköping och vilka erfarenheter som kommit ur denna process. Att klarlägga processen och vilka insikter som kommit under projektets första år anses betydelsefullt för att underlätta det fortsatta arbetet inom projektet, men även för att kunna ge ett kunskapsbidrag vid starten av liknande projekt.³

Projektet har under dess första år bedrivits under ledning av en styrgrupp. Ett inledande steg, när det gäller att bygga en struktur för *Testmiljö Norrköping*, har skett via genomförande av utbildningar som syftat till att ge äldre personer grundläggande kunskaper i hur man använder en surfplatta. Både styrgruppen och surfplattautbildningen står i fokus i föreliggande utvärdering.

Då intervjuer genomförts med projektets nyckelaktörer samt äldre personer som deltagit i projektets surfplattautbildning kommer en rad olika perspektiv på projektets planering, genomförande, innehåll och struktur att belysas i utvärderingen.⁴ Utöver detta har samtliga utbildningsdeltagare givits möjligheten att svara på en enkät om deras upplevelse av surfplattautbildningen. Utvärderingen kommer således att ge en översiktlig bild av hur de olika aktörerna och deltagarna uppfattat projektet, sett ur olika perspektiv.

² Uppdragsbeskrivning: Projektplan Testmiljö Norrköping (Vård- och omsorgskontoret, Norrköpings kommun. 18 december, 2013)

³ Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande (NISAL) vid Linköpings universitet, Campus Norrköping har givits uppdraget att utvärdera aktuellt projekt. Medverkande forskare från NISAL är professor Elisabet Cedersund, docent Catharina Nord samt Axel Ågren, doktorand.

⁴ Med benämningen *nyckelaktör* syftar vi på de personer som varit aktivt delaktiga i projektet genom att man antingen suttit med i styrgruppen och/eller varit delaktiga i projektets dagliga arbete.

1.3 Syftet med utvärderingen

Föreliggande utvärdering avser att värdera de resultat som framkommit under projektets etapp 1, vilket kommer att ligga till grund för en bedömning av, hur och i vilken omfattning projektets målsättning uppnåtts. En viktig del av utvärderingen utgörs även av att förstå och reflektera kring nyckelaktörers och deltagares resonemang kring sitt deltagande, sina upplevelser av, och syn på projektet. I utvärderingens syfte ingår även att lyfta vilka mervärden och bieffekter som kommit ur projektets första år, då detta kan bidra med en fördjupad förståelse av de komplexa processer som pågår när projektet växt fram och vilka oförutsedda effekter som kommit ur dessa processer.

2. Metod

2.1 Reflektioner kring utvärderingsmodeller

Det finns en rad olika modeller för hur utvärderingar av projekt och förändringsarbeten inom välfärdssektorn kan genomföras. I föreliggande utvärdering kommer vi inte utgå från en specifik modell. Däremot har delar av utvärderingsmodeller och teorier från tidigare forskning kring utvärdering använts. Nedan kommer en redogörelse för hur olika utvärderingsmodeller tillämpats i den aktuella utvärderingen.

Vid tillämpning av *måluppfyllelsemodellen* utgörs syftet i huvudsak av att bedöma om en insats eller ett projekts direkta eller indirekta effekter motsvarar de mål som satts upp på förhand. Denna modell har, enligt Evert Vedung (2009), flera styrkor men även svagheter. En svaghet är att en utvärdering som har för stort fokus på mål riskerar att bortse från eventuella sidoeffekter av en intervention. *Bieffektsmodellen* fokuserar i högre utsträckning på vilka sidoeffekter som kommit ur ett projekt eller insats. Denna modell uppvisar likheter med *måluppfyllelsemodellen* då måluppfyllelse utgör utgångspunkten för att kunna analysera *bieffekter*, men den grundläggande idén är att en insats eller projekt kan uppnå annat än de på förhand uppsatta målen.

I den praktik- och erfarenhetsbaserade idealtypen för utvärdering, som beskrivs i antologin *Lärande utvärdering* ligger fokus vid att begripa hur processer och insatser kan påverka en verksamhet både praktiskt och metodiskt. Trots att det i denna utvärderingstyp talas om att utvärderaren ska vara delaktig i ett projekts vardagliga förändringsarbete (vilket vi inte varit), så utgörs denna utvärderingstyp av att förstå, tolka och reflektera kring det praktiska förändringsarbetet, vilket utgjort en viktig grund för hur vi analyserat och skrivit aktuell utvärdering (Karlsson Vestman, 2009).

Lennart Svensson och Göran Brulin (2013, s 22-23) skriver att om verkligheten till stora delar är oförutsägbar blir även resultaten av ett projekt svåra att förutsäga. Att utvärdera det oväntade och avvikande ses därför som en viktig men svår uppgift. Författarna menar att en oväntad interorganisatorisk effekt t ex kan vara att nya samverkansformer uppstår, trots att dessa på förhand inte formulerats i projektmålen. Utöver de modeller och typer av utvärdering, som nämnt ovan, har utgångspunkten att resultat är svåra och oförutsägbara varit vägledande i arbetet med föreliggande utvärdering. Detta då vi strävat efter att hitta oväntade resultat och eventuella förändringar i inriktning under projektets första år.

Då föreliggande utvärderings syften fokuserar på mål, bieffekter samt erfarenheter, är *måluppfyllelsemodellen*, *bieffektsmodellen* och *den praktik och erfarenhetsbaserade idealtypen för utvärdering* alla relevanta modeller och idealtyper som kan inspirera. En viktig del i arbetet med utvärderingen har även varit att söka efter oväntade resultat och eventuella förändringar i inriktning under *Testmiljö Norrköping* första år.

2.2 Intervjuer

Vid genomförande av föreliggande utvärdering har sammanlagt 14 kvalitativa intervjuer genomförts. Fem intervjuer har utförts med personer (informanter) som deltagit i surfplattutbildningen.⁵ Dessa

⁵ I utvärderingens resultatdel kommer deltagare i surfplattutbildningen och projektets nyckelaktörer i första hand att benämnas som *informanter*, men benämningarna *deltagare* och *nyckelaktör* kommer även användas, främst för att kunna skilja de två ”intervjugrupperna” åt. Med *deltagare* syftar vi på personer som deltagit i surfplattutbildningen. Med benämningen *nyckelaktör*

fem intervjuer varade mellan 30 minuter till en timme. För att informanterna skulle känna sig trygga i intervjusituationen fick de själva välja tid och plats för intervjuerna. Fyra av intervjuerna med deltagare i surfplatteutbildningen, genomfördes hemma hos informanterna. En intervju utfördes vid Campus Norrköping efter en informants önskemål. En intervjuguide utformades inför intervjuerna som utgjordes av följande teman; *Upplevelse av surfplatteutbildningen, Relation till och erfarenheter av dator och teknik, Dator och surfplatta i vardagen* och *"Andra värden"*. Inom dessa teman formulerades flertalet frågor som anpassades utifrån hur intervjusituation gestaltade sig och vilka frågor som varje informant verkade anse vara viktigast att diskutera. Intervjuerna med deltagarna i surfplatteutbildningen genomfördes av Axel Ågren.

Vad gäller intervjuerna med nyckelaktörerna var dessa mellan 45 minuter till en timme långa. Inför dessa nio intervjuer formulerades en intervjuguide med följande teman: *Mål för projektet, Arbetsprocessen, Projektet, Parterna, Framtiden* och *Din organisation*. I likhet med intervjuerna med deltagarna så anpassades frågor och inriktning på intervjuer utifrån vilka frågor som informanter och intervjuare ansåg viktigast vid intervjusituationen. Catharina Nord genomförde dessa intervjuer.

2.3 Urval

Vid urvalet av intervjupersoner för kvalitativa intervjuer med surfplatteutbildningens deltagare var kriterierna följande; att personerna skulle ha deltagit i surfplatteutbildning, att projektets båda stadsdelar skulle finnas representerade bland de intervjuade, att både män och kvinnor skulle intervjuas samt att personerna skulle vara i olika åldrar. För intervjuerna med projektets nyckelaktörer utgjordes urvalskriteriet av att de som intervjuades skulle ingå i projektets styrgrupp eller på annat sätt vara delaktig i projektets genomförande.

syftar vi på de personer som varit aktivt delaktiga i projektet genom att man antingen suttit med i styrgruppen och/eller varit delaktiga i projektets dagliga arbete. När vi hänvisar till svar från enkäten kommer detta framgå genom termer som "utifrån de svar som inkommit från enkäten" eller "enkätsvaren visar att..."

2.4 Kontakt med deltagare från surfplatt utbildningen

För att kunna komma i kontakt med deltagare i surfplatt utbildningen och förfråga om deltagande i intervju, tilldelades vi kontaktuppgifter till samtliga deltagare av *Testmiljö Norrköpings* projektledare. Dokumentet med kontaktuppgifter till deltagarna förvarades oåtkomligt för andra och raderades efter det att utvärderingen genomförts.

Bland de fem äldre personer som ville delta i studien, var flertalet positiva till projektet och sa att man gärna ställde upp på intervju då man ansåg sig själva fått ut så mycket av projektet. Flera uttryckte samtidigt att de var tveksamma till att ställa upp på intervju, då de inte ansåg sig vara tillräckligt kunniga i hur man använder en surfplatta, eller att man inte införskaffat någon surfplatta och därför kanske inte var intressanta att intervjua. Här betonade vi att det inte var deras färdigheter i surfplatt användande som var av huvudintresse, utan att intervjun främst skulle fokusera på deras uppfattningar av surfplatt utbildningen och hur utbildningen inverkat på deras syn på och användande av surfplatta i vardagen. Tre personer avstod från intervju. Två personer sa nej av tidsmässiga skäl och en person var inte intresserad av att delta i studien.

2.5 Utformning av enkät

Utöver de kvalitativa intervjuerna delades en enkät ut till samtliga personer som deltagit i surfplatt utbildningen. Enkäten innehöll 39 frågor om surfplatt utbildningen och åtta frågor om tester av digitala tjänster och lösningar. Enkätens övergripande teman var följande; *Tankar inför utbildningen, Upplevelser och intryck av utbildningen, Tankar efter utbildningen, Surfplatta i din vardag, Support och stöd för användande av surfplatta, Allmänna frågor om surfplatta, Deltagande i tester vid Testmiljö Norrköping.*

I flertalet av enkätfrågorna gavs deltagarna möjlighet att utveckla och kommentera sina svar, genom att strukturerade frågor med färdiga svarsalternativ efterföljdes av öppna frågor som *Kommentera gärna, Något mer du vill tillägga* eller *Motivera gärna.*

2.6 Svarsfrekvens i enkäten

Vad gäller enkäten var svarsfrekvensen hög, då 45 av 54 personer som deltog i surfplatteutbildningen svarade på enkäten.⁶ En förklaring till denna höga svarsfrekvens kan hämtas i att enkäten delades ut till samtliga deltagare vid varje grupps avslutningsträff och att deltagarna vid detta tillfälle gavs möjlighet att direkt svara på enkäten. Vid dessa tillfällen fanns alltid projektledaren, eller någon av oss som utformat enkäten, närvarande för att hjälpa till om frågor dök upp rörande enkätens utformning, frågor eller formuleringar. Deltagarna informerades även om att de fick svara på enkäten hemifrån om de så önskade. De bortfall som förekom kan tillskrivas att deltagare som valt att besvara enkäten hemifrån inte skickat in enkäten i efterhand. En person valde på plats att inte svara på enkäten.

2.7 Forskningsetik och informationsbrev

Inför varje intervju med deltagare i surfplatteutbildningen, har informanterna tilldelats ett informationsbrev där villkoren för deras deltagande angetts, samt en beskrivning av att vi förhållit oss till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.⁷ I praktiken har vår tillämpning av de forskningsetiska principerna inneburit att vi aidentifierat de som blivit intervjuade, att alla fått utförlig information muntligt och via brev om studiens syfte, att deltagandet i intervjun varit frivilligt och att man när som helst haft möjlighet att avbryta sitt deltagande utan att behöva motivera detta. Samma informationsbrev delades ut till deltagarna i surfplatteutbildningen i samband med att enkäten lämnades ut vid varje utbildnings avslutningsträff. Utöver brevet fick deltagarna i surfplatteutbildningen utförlig muntlig information om studiens syfte och de forskningsetiska principer som tillämpats (som beskrivs ovan). Efter att ha fått denna skriftliga och muntliga information fick utbildningsdeltagarna avgöra om de ville besvara enkäten eller inte.

⁶ Totalt deltog 64 personer i surfplatteutbildningen under projektets första år. Svaren från de sista personernas enkätsvar har inte inkluderats i denna utvärdering då dessa personer gick utbildningen och besvarade enkäten samtidigt som denna utvärdering slutfördes.

⁷ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vad gäller intervjuerna med projektets nyckelaktörer har även dessa avidentifierats. Då dessa personer har ledande positioner inom respektive organisation har avidentifieringen varit viktig, så att informanterna i intervjusituationen skulle känna sig trygga med att det som framförs vid intervjuerna inte skulle kunna härledas till dem själva. Genom att endast benämna nyckelaktörerna som *informant* eller *nyckelaktör*, har vi försvårat för läsarna av utvärderingsrapporten att kunna identifiera vem som säger vad då personliga attribut som kön, ålder, yrke inte framgår i utvärderingen.

3. Empiriskt material

3.1 Material från kvalitativa intervjuer

Vad gäller intervjuerna med deltagarna i surfplattutbildningen var tre av informanterna kvinnor och två män. Tre av dem bor i Såpkullen och två av dem bor i Vilbergen. Alla deltagare har i utvärderingen givits fingerade namn. Samtliga intervjuer spelades in och har transkriberats. Dessa transkriptioner har utgjort det material som legat till grund för vår analys av hur de fem informanterna upplevt surfplattutbildningen, hur de använder surfplatta idag och vilka kunskaper de har om surfplatta, vilka utgör huvudteman i kapitlet: Deltagares syn på surfplattutbildningen och användning av surfplatta i vardagen (Resultat del 1). Vad gäller de nio intervjuerna med nyckelaktörerna har även dessa spelats in och transkriberats. Det transkriberade materialet har använts som grund för analys och författande av kapitlet: Nyckelaktörers uppfattningar och syn på projektet (Resultat del 2).

3.2 Material från enkäten

Svaren i enkäterna har lagts in och systematiserats i ett program som är utformat för att hantera stora mängder data. Det arbetet har utförts av anställda vid PUFF-enheten, Norrköpings kommun. Denna systematisering har gjort alla svar överskådliga i ett färdigt dokument, vilket varit en förutsättning för att kunna utföra en analys av det empiriska material som kommit ur enkätsvaren. Detta dokument har sedan utgjort det material som använts för att analysera och skriva om hur deltagarna i surfplattutbildningen upplevt utbildningen, vilket

även det utgjort en del av kapitlet Deltagares syn på surfplattutbildningen och användning av surfplatta i vardagen.

3.3 Kombinerar kvalitativ och kvantitativ metod och data i samma studie

Som grund för utvärderingens kapitel om deltagarnas uppfattning och syn på surfplattutbildningen, har vi använt oss av en kvantitativ enkät och kvalitativa intervjuer. Vi har använt oss av enkäter för att kunna nå ut till samtliga personer som deltagit i surfplattutbildningen, vilket av tidsmässiga skäl inte varit möjligt om vi enbart utfört kvalitativa intervjuer. Genom svaren från enkäten har vi kunnat se och analysera generella tendenser i hur deltagarna uppfattat surfplattutbildningen, vad man lärt sig, vilka erfarenheter man har av datorer och teknik sedan tidigare och hur man använt surfplatta innan, under och efter avslutad surfplattutbildningen.

De kvalitativa intervjuerna med fem deltagare från surfplattutbildningen har bidragit till att ge en mer fördjupad bild av varför man valde att delta i utbildningen, vilken relation man haft till teknik och datorer genom livet, upplevelser av surfplattutbildningen och hur/om man använt surfplatta efter avslutad utbildning. Dessa olika typer av material har således kompletterat varandra genom att de bidragit till att ge ett brett underlag kombinerat med material som gett en mer fördjupad och komplex bild.

Att använda kvalitativt och kvantitativt material i samma utvärdering kan vara en utmaning men vid denna utvärdering har det varit genomförbart, då många av de tendenser och perspektiv som framkom vid enkäten även var återkommande vid de kvalitativa intervjuerna.

Då antalet nyckelaktörer var nio personer fanns det tillräckligt med tid för att genomföra kvalitativa intervjuer med samtliga. Det var därför inte nödvändigt att skicka ut enkäter till dessa personer.

3.4 Övrigt material

Utöver de material som redogjorts för ovan, har dokument i form av projektbeskrivningar, protokoll från projektets styrgrupp och den ansökan som projektet grundas på utgjort en del av utvärderingens material, för att få en fördjupad förståelse för grunderna till projektet,

varför projektet initierades, vilka strukturer som finns inom projektet och vilka kortsiktiga och långsiktiga mål och syften som man arbetar mot inom projektet.

4. Resultat del 1

Deltagares syn på surfplatteutbildningen och användning av surfplatta i vardagen

4.1 Varför delta i en surfplatteutbildning?

För att en surfplatteutbildning och målet om uppbyggnaden av en testmiljö, där äldre personers deltagande utgör en viktig del, ska realiseras är frågan om varför äldre personer valt att delta i aktuell surfplatteutbildning viktig att belysa. Att analysera och synliggöra denna fråga anses av vikt då det kan ge en förståelse för vilka faktorer som är avgörande för varför man väljer att delta i surfplatteutbildningen. Det kan även bidra till en förståelse för vilka förväntningar man har på utbildningen och sitt eget framtida användande av en surfplatta samt vilken inställning man har till nya tekniska innovationer, tjänster och lösningar.

Skälen till att man valde att delta i surfplatteutbildningen varierade, men överlag verkar nyfikenhet inför vad en surfplatta är och vad man kan göra med den varit det främsta motivet till att man valde att delta i utbildningen. En intressant utsago kom från *Annelie* som uttryckte att hon överlag var negativt inställd till teknik men ville trots det gå med i surfplatteutbildningen:

Jo ... jag ska ärligt säga att jag är emot allt sånt här. Dator och mobiltelefoner och allting men jag tänkte, jag ska testa det där med surfplatta och första gången så vart jag faktiskt lite intresserad.

Bert ansåg det viktigt att gå surfplatteutbildningen av följande skäl:

Jag var på ett möte på Såpkullen [...] Och då blev jag eld och lågor för jag har varit mycket intresserad av det här om man säger [...] Vi är ju gamla nu så nu vill vi ju ha reda på allt som händer omkring oss. Det var lätt att säga ja till det.

Att man vill följa med i utvecklingen var något som återkom som svar i enkäten, vilket framgår av dessa tre enkätsvar:

Att få veta dess funktioner för att följa med i den utveckling alla ungdomar behärskar.

Att kunna utnyttja den maximalt och "hänga med" i utvecklingen

Att lära något nytt = för att vara delaktig i samhället.

Clara angav flera motiv till varför hon deltog i utbildningen:

Jo, jag blev väl lite intresserad och lite nyfiken och tänkte om det var nåt jag kunde ha nytta av och glädje av naturligtvis.

Anders uttryckte en fascination inför surfplattor och ville lära sig mer om dess användningsområden:

Varför jag valde? (Ja) Jo, jag vill gärna ta del av plattan, Ipaden. Och lära mig det. Jag har ju dator så jag tänkte, det ska väl kanske gå. (Ja) Och jag tycker den är mycket fascinerande, den här plattan.

För *Birgitta* handlade det om nyfikenhet kombinerat med att barn och barnbarn ville att hon skulle börja använda surfplatta:

Ja men det är klart att man tycker det är roligt med nånting som är nytt. [...] Sen har jag ju barn och barnbarn som naturligtvis hejar på att mormor/farmor ska hålla på med sånt där.

På enkätens fråga om *vilka förväntningar man hade på surfplatteutbildningen* var nyfikenhet inför surfplatta, att man vill lära sig mer om vad surfplattor är och hur man kan använda dem var återkommande svar:

Nyfiken, men inte säker på att jag skulle kunna använda den.

Nyfiken. Tyckte att plattan såg lättare ut än datorn.

Äntligen att få inblick i datorvärlden.

Nyfiken. Ville veta om det var något för mig, nytta? nöje?

Att lära mig och kunna använda den.

Att den tekniska och digitala utvecklingen gör att många arbeten, uppgifter och vardagssysslor idag utförs med hjälp av en dator eller surfplatta, är något som samtliga återkommer till. Flera uttryckte en viss oro för att människor blir asociala eller att den tekniska utvecklingen gör att en dator eller surfplatta ska ersätta människor. Detta medförde samtidigt att man vill förstå och få reda på vad som händer i omvärlden inom detta område. Vid flera intervjuer uttrycktes det att man som äldre måste följa med i utvecklingen. Samtliga informanter beskrev surfplatta som något nytt, spännande, men samtidigt något okänt och något som man aldrig varit i kontakt med. Alla informanter hade dock via nyheter, informationsträffar och genom samtal med barn och barnbarn hört talas om surfplattor. Flera beskrev att en surfplatta verkar ha många användningsområden och något man kan ha glädje och nytta av i vardagen, men att man samtidigt inte hade specifikt kunskap om hur och vad man kunde använda en surfplatta till. Flera sa att man hört väldigt mycket om surfplatta men inte riktigt fått grepp om vad en surfplatta är, vilket också gjorde att man var nyfiken och att man ville lära sig mer om surfplattor och hur man kan använda en surfplatta i vardagen. De uppfattningar om surfplattor som rådde inför utbildningen och som framkom vid intervjuerna, som beskrivits ovan, var även återkommande i enkätsvaren.

Intervju- och enkätsvaren som rörde frågan om varför man valde att delta vid surfplatteutbildningen kan således ovan sammanfattas i; man vill följa med i utvecklingen, intresse för teknik, att man kan ha nytta av en surfplatta och en nyfikenhet. Dessa fyra aspekter kan därmed ses som en beskrivning av informanternas inställning till teknikens utveckling, samtidigt som dessa aspekter angavs som motiv till varför man valde att delta i surfplatteutbildningen. En intressant notering var att en informant i grunden var allmänt negativ till ny teknik men ändå ville delta i surfplatteutbildningen. En annan informant beskrev att han trots försämrat minne ville pröva att delta i surfplatteutbildningen då han blivit mycket intresserad av surfplattor.

4.2 Relation till digital teknik genom livet

I föregående avsnitt belystes frågan om varför man valt att delta i surfplatteutbildningen. Det framgick att flertalet var nyfikna inför ny

teknik i allmänhet och surfplattor i synnerhet. För att få en mer fördjupad förståelse för hur informanterna, samt de som svarat på enkäten, byggt upp en relation till teknik och datorer genom livet och hur detta spelat in på informanternas inställning och syn på surfplattor kommer dessa aspekter att behandlas i föreliggande stycke.

Flera informanter berättade att man haft dator i många år och ansåg att man därför borde klara av att hantera en surfplatta. Det verkar som att man såg det som en naturlig övergång att gå från dator till en surfplatta, vilket framgår av två informanternas utsagor:

Anders:

Jo, jag vill gärna ta del av plattan, Ipaden. Och lära mig det. Jag har ju dator så jag tänkte, det ska väl kanske gå. Och jag tycker den är mycket fascinerande, den här plattan.

Birgitta:

Ja men det är klart att man tycker det är roligt med nånting som är nytt. (Mm) Jag har haft dator i många år men jag är väl inget speciellt duktig, men jag har den till vissa saker och tycker det kan vara roligt.

Vad gäller informanternas kunskaper om-, och relation till teknik så framgick det att samtliga har någon form av datorvana och att alla utom en person har en dator i hemmet idag. Flera berättade att man införskaffade dator när det var ett nytt fenomen med dator i hemmet. I denna berättelse ingick ofta att beskriva hur stor datorn var och att det var innan Internet fanns.

Claras berättelse är intressant då den visar hur hon genom livet kommit i kontakt med och tagit till sig nya tekniska innovationer och kommunikationsmedel:

Under min uppväxt så var det ju bara kameran som gällde och smalfilm och såna där grejor. Sen kom ju tv och bandspelare och spela in på bandspelare. Mobiltelefon har jag väl haft sen de såg ut som, det var min första och den var väldigt stor. Jag har haft en dator. Jag hade en dator som jag fick för ... av goda vänner då, men det var ju före internet. Det var ju ... jag var sekreterare i en förening så jag använde den ju som skrivmaskin. Då hade jag den men den tog ju upp halva rummet så sen hade jag ju ingen glädje av den och sen tyckte jag att ...

sen var jag trött på det och så tyckte jag att jag inte hade nån nytta av den.

Att man såg datorn som en nyare form av skrivmaskin var även något *Annelie* tog upp:

Jag har en dator, en gammal, som snart är färdig för museum och där jag kan skriva. Så jag skriver mina memoarer, för mina barn så de ska veta en gång i tiden.

Bert nämnde, i likhet med *Birgittas* citat tidigare i stycket, att man använt dator under många år:

Min son hade ju det här tidigt och den första (datorn) han lämnade ifrån sig för 20-30 år sen, den fångade jag upp alltså. (Dator alltså?) Ja datorn alltså. Så det har man hållit på med länge.

Anders fokuserade främst på hur och i vilken omfattning han använde dator idag. Vid frågor om hur han tidigare använt dator så berättade han om hans datoranvändande i nutid:

Ja, det är ju varje dag och jag går ju in på internet varje dag och kollar väder och sånt där. Mejlar med barnen och även med släkt och andra bekanta. Så att det blir ju en del. (Mm) Ja, jag tycker det är en stor tillgång.

Hur mycket man använder dator idag och vad man använder dator till skilde sig åt. För vissa utgjorde datorn en viktig del av vardagen då det underlättade sociala kontakter och gav möjligheter till att göra ärenden, se vädret eller läsa nyheter, medan andra främst beskrev sin dator som en skrivmaskin eller att man bara utförde vissa enklare uppgifter på datorn. När frågan om vilka erfarenheter man haft av teknik och datorer så handlade berättelserna främst om hur man använt och använder dator under sin fritid. Endast en informant berättade om hur han genom sitt yrkesliv först kom i kontakt med och fick erfarenhet av att använda datorer. I berättelserna om relationen till, och erfarenheter av dator och teknik verkar övergången från dator till en surfplatta för flertalet underlättats av tidigare datorvana. Sammantaget framgår att informanterna genom många års användande av datorer, har erfarenheter av datoranvändande och att de byggt upp en relation till datorer som verkar bidra till ett intresse

och öppenhet inför nya tekniska och digitala produkter, tjänster och innovationer.

Utifrån enkätsvaren framgick att 36 % av deltagarna använder dator dagligen, 20 % några gånger i veckan, medan 16 % angav att de använde dator mer sällan. 23 % svarade att de aldrig använt dator. De fem informanter som deltog i de kvalitativa intervjuerna ter sig således vara mer datorvana jämfört med utbildningens deltagare i sin helhet.

4.3 Upplevelser av surfplatteutbildningen

En fråga som utgör en huvuddel av denna utvärderings syfte är att belysa hur deltagarna uppfattat surfplatteutbildningen. Därför kommer vi i detta stycke synliggöra deltagarnas uppfattningar om surfplatteutbildningens upplägg och tempo, miljön för utbildningen samt vad man lärt sig av surfplatteutbildningen.

4.3.1 Surfplatteutbildningens upplägg

När frågan om surfplatteutbildningens upplägg och tempo togs upp visade sig ett mönster där samtliga ansåg att utbildningen var väl genomförd, samtidigt som man betonade att man främst såg utbildningen som en introduktion. Utifrån detta syfte ansågs utbildningstillfällena vara fullgoda och att man genom dessa tillfällen fick en första inblick i hur man kan använda en surfplatta.

Citatet nedan, där *Annelie* uttrycker att hon var nöjd med utbildningen, var återkommande hos samtliga informanter:

Ja, jag tyckte det var bra upplagt. Det tycker jag. [...] Och information var bra också.

Att det var första gången som utbildningsledarna höll i en surfplatteutbildning var också något flera tog upp i intervjuer och enkätsvar. Enligt *Anders* genomförde ledarna utbildningen på ett tillfredsställande sätt trots att det var första gången som de höll i utbildning i surfplatteutbildning:

De (utbildningsledarna) var ju också ovana vid det här. Det var ju första kursen de hade. Så det var ju lite prova-på-kurs för dem också, men de gjorde det bra.

Clara hade vissa synpunkter på pedagogiken vid utbildningen och relaterade till hennes yrkeserfarenhet som tidigare verksam lärare:

Jag menar jag som är gammal lärare, jag skulle ju gjort på ett helt annat sätt och ta en liten sak varje gång liksom. (Mm) Det blev ju ... men jag menar det var ju inte det det gick ut på, utan det gick ut på att man skulle bli bekant med den. [...] men jag förstår ju att det är en omöjlig uppgift att leda en sån där grupp. Men det blev trevligt i alla fall och vi liksom [...] men jag blev väl lite bekant med den i alla fall.

Anders tog också upp frågan om pedagogiken vid utbildningen och hänvisade även han till att han i sitt yrkesverksamma liv arbetat som lärare:

Ibland tyckte man det gick lite fort och de hade väl inte riktigt pedagogiken ibland, men ... jag är ju gammal lärare så så att ... men det var ingenting att klaga på på något sätt. Det var jättebra.

I enkätsvaren framgår att deltagarna uppskattat surfplatt utbildningens ledares sätt att lära ut. Att man var särskilt nöjd med ledarna framgick tydligt då många skrev om ledarna i sina svar:

Bra folk som lärde ut på ett bra sätt.

Lärarna såg till att vi alla var med innan de började med nästa fas.

Suveränt att få mycket hjälp av ledarna.

Det framgår således att informanterna hade vissa synpunkter på ledarnas pedagogik, men samtidigt uttrycktes en acceptans inför utbildningens upplägg då man var införstådd med att syftet främst var att ge deltagarna en introduktion till surfplatta och inte en fördjupad utbildning. Flera informanter uttryckte också en förståelse för de premisser som ledarna fick arbeta under då det var första gången de höll i kursen och att deltagarna i utbildningen till största del aldrig varit i kontakt med en surfplatta. Utifrån dessa ”utmaningar”, som flera uttryckte det i intervjuer och enkätsvar, anses det att ledarna genomförde utbildningen på ett tillfredställande sätt och att man genom utbildningen fått en tillräcklig introduktion för att på egen hand kunna gå vidare i sitt surfplattanvändande. Något som flera särskilt uppskattade, vilket framkom både i intervjuerna och i enkätsvaren, var att ledarna gav sig tid till att hjälpa varje enskild

deltagare under utbildningen. Endast en informant ansåg att ledarna inte var tillräckligt aktiva och kunde gett mer individuell hjälp.

En aspekt av utbildningen som uppskattades och framhölls av samtliga som betydelsefull var möjligheten att ta med surfplattan hem emellan varje utbildningstillfälle. *Birgitta* och *Anders* betonade båda hur viktigt man ansåg detta vara:

Birgitta:

Ja, det var väl en förutsättning för att man skulle lära sig nånting. Det tycker jag nog, så att man kunde hålla på själv. Annars hade det inte blivit så mycket av det. Nej, faktiskt.

Anders:

Ja, för kursens genomförande så var det ju ett måste att man fick ta hem plattan och träna mellan gångerna. Absolut måste. Så att det var jättebra.

Att kunna ta med surfplattan hem mellan utbildningstillfällena beskrivs alltså inte bara som ett uppskattat inslag, utan som en förutsättning för utbildningens genomförande och som möjliggörande för deltagarnas lärande av hur en surfplatta fungerar. En viktig förutsättning för att deltagarna skulle kunna använda en surfplatta hemma mellan utbildningstillfällena, var att deltagarna lärt sig vissa grunder i hur man använder en surfplatta. Av de fem informanterna som intervjuades var det tre som använde surfplattan mellan utbildningstillfällena. Under denna tid ägnade sig de tre personerna främst åt att testa sig fram och orientera sig i surfplattan genom att surfa på Internet, se på tv-program, hitta busstidtabeller, lyssna på radio och söka upp adresser på kartor. En av de informanter som inte använde surfplatta mellan utbildningstillfällena angav bristande intresse som orsak. Den andra informanten hänvisade till personliga skäl.

Utifrån enkätsvaren visade det sig att 49 % använde surfplattan dagligen mellan utbildningstillfällena, 33 % några gånger per vecka, 12 % mer sällan, medan 7 % svarade att de aldrig.

Både i de kvalitativa intervjuerna och i enkätsvaren uttrycktes att man var nöjd med utbildningens tempo. *Birgitta* menade att det inte blir så högt tempo när många personer över 80 år deltar i en

surfplatteutbildning, medan *Clara* tyckte att det kunde bli ojämnt tempo till följd av att det var så stora nivåskillnader inom gruppen. Hon tyckte att man eventuellt borde fundera på att skilja grupper åt, grundat på vilken kunskapsnivå man befinner sig på. *Anders* ansåg att tempot kunde vara lite för snabbt ibland. Samtidigt ansåg ingen av informanterna att det ojämna tempot och nivåskillnaderna var något problem. Nivåskillnaderna kunde till och med fungera som motivering för att vilja lära sig mer. *Clara* berättade även att man tillsammans inom gruppen kunde skratta när det var moment som flertalet tyckte var för svårt.

I enkäten svarade 80 % att det var ett lagom högt tempo på utbildningen och i likhet med de kvalitativa intervjuerna skrev några att tempot var för högt, samtidigt som några ansåg att tempot var för lågt. En person uppskattade att "*Man fick lära sig i sin egen takt*" medan en person tyckte att det var "*mycket ojämn grupp*". I några svar tog man även upp att man borde dela upp grupper utifrån kunskapsnivå. 83 % ansåg att utbildningen motsvarade de förväntningar man hade på förhand. På frågan om något kunde gjorts annorlunda beträffande utbildningens innehåll och uppläggning svarade 72 % "*Nej*".

4.3.2 Vad gav utbildningen?

Vilka kunskaper om surfplattanvändning som utbildningen givit deltagarna kan ses som en avgörande aspekt av helhetsupplevelsen av surfplatteutbildningen. I likhet med föregående stycke, där utbildningen sågs som en introduktion, ansågs utbildningen ha givit deltagarna en grund för att sedan kunna fortsätta använda surfplatta på egen hand.

Anders upplevelse av vad utbildningen givit honom:

(Utbildningen gav) Tillräckligt med startkunskap för att själv gå vidare.

Tre olika svar från enkäten som är i samma linje som *Anders*:

Man har ju fått de grundläggande kunskaperna

Jag behöver säkert mera kunskaper men det verkar bli bättre ju mer man tränar.

Baskunskaperna inspirerar till fortsatt sökande och träning.

Som framgår av citaten ovan såg informanterna utbildningstillfällena som en första introduktion för att lära sig grunderna i hur man använder en surfplatta. Utifrån denna syn på utbildningen ansåg samtliga informanter att utbildningen uppfyllde sitt syfte och att ledarna genomfört utbildningen på ett vis som passat deltagarnas behov och förkunskaper. Flera påpekade att man bara hinner lära sig vissa moment efter fem utbildningstillfällen men att man ändå var tillfreds med det som lärts ut vid tillfällena.

Clara ansåg också att hon lärt sig vissa grunder för användande, men menade samtidigt att hon till en början varit rädd för att trassla till det, vilket hon dock ansåg vara en normal inställning inför allt som är nytt:

Jag lärde mig ju att sätta på den och stänga av den och jag kunde ju hitta lite saker, men det är klart att man är ju för rädd liksom att ... till att börja med att det ska hända nåt, att man ska förstöra det och alltihop de där. [...] men det är klart att lite lärde man sig ju naturligtvis. [...] jag är inte rädd så där. Jag menar det är ju bara det att man tycker att man inte vill trassla till det och förstöra alltihop. Och jag vet ju att så märkvärdigt är det ju inte, men det är ju så med allt som är nytt liksom.

Att inte vara rädd och våga sig fram var även något som togs upp i ett enkätsvar:

En god början, sen gäller det att träna och inte vara rädd.

Rädsla eller osäkerhet inför ”allt som är nytt” anses viktigt att ta upp i denna utvärdering då det kan utgöra hinder för deltagarnas möjligheter att lära sig, och sedan använda en surfplatta i vardagen. Att endast två personer använde termen rädsla (i ett fall att ”inte vara rädd”, i det andra fallet ”att man är rädd”) som en del av mötet med surfplatta visar dock att detta inte verkar utgjort något hinder i lärandet. Det kan dock ligga en språklig dimension i detta då *Clara* beskrev att man alltid är lite rädd i mötet med ”allt som är nytt”. Andra deltagare verkar delat denna upplevelse då man, som framgick i stycket Varför delta i en surfplatteutbildning, beskrev surfplatta som något nytt som man inte riktigt vet hur, och vad man kunde använda den till, men att man inte använt sig av termen rädsla för att beskriva

denna upplevelse av ovisshet. Att hjälpa och inspirera deltagarna att våga gå vidare på egen hand framstår således som en viktig uppgift för utbildningen.

I enkäten svarade 61 % att de fått tillräckligt med kunskaper för att kunna använda en surfplatta i vardagen. Det är således 39 % som upplever att man inte fått tillräckligt med kunskaper för att gå vidare och använda en surfplatta i vardagen på egen hand. I enkäten framförde flera att man hade behövt fler utbildningstillfällen och att man inte fått tillräckligt med baskunskaper för att kunna använda surfplatta efter avslutad utbildning:

Behövs mer övning och kompletterande utbildning.

Fortsätta med utbildning

Men skulle gärna velat ha flera kurstimmar (ev fortsättning)

Kan göra en del men inte tillräckligt.

Vill gärna ha mer. E-post och räkningar bl.a.

Utifrån de kvalitativa intervjuerna upplevde alla utom en person att utbildningen givit dem tillräckligt med grundkunskap för att gå vidare i sitt egna surfplattae användande.

4.3.3 Miljön för surfplattautbildningen

En aspekt som kan ses som betydelsefull för lärandet är miljön i vilken en utbildning bedrivs. När frågan om miljön för utbildningen diskuterades verkade alla överens om att det var ganska enkla och små lokaler, vilket framgår av *Annelies* och *Birgittas* utsagor:

Annelie:

Ja, det var ganska litet rum, men det var ju inte mycket att göra åt det för att då ... det är ju mycket verksamhet där.

Birgitta:

Det är klart att ... det finns väl trevligare rum att sitta i. Det är ganska mörkt där även om det är vår och sommar, men jag vet inte var de skulle ha varit istället så att det.

Bert tyckte att lokalerna var tillräckliga för ändamålet och *Anders* uppskattade att rummet var avskilt:

Bert:

Lokalerna är ju som de är om man säger va, men precis hur bra som helst för vårt vidkommande. För vi fordrar inget mer.

Anders:

Jo, den var bra, den där. Vi satt ju där uppe på Kalkstensgatan. (Ja, just det) Så att det var ingenting att klaga på. Och vi hade ett särskilt rum så det var helt ostört. (Mm) Så det var bra.

Clara ansåg att närheten till övriga deltagare i rummet bidrog till en trevlig stämning:

Vi var ju instoppade i ett kontorsrum naturligtvis. Det var väl inte så mysigt precis. [...] Rummet är ju alltid betydelsefullt. Men det var ju rätt så bra att det inte var så väldigt stort. [...] För att har det varit i ett litet hörn man hade suttit, då kanske det hade varit ödsligt och så där. Men vi satt ju runt bordet där så det var nog genomtänkt.

Informanternas upplevelser av miljön för utbildningen pekar på att man ansåg att lokalerna var enkla, små och att ”*det finns trevligare lokaler*”. Men samtidigt ansåg en informant att rummets lilla storlek gjorde att deltagarna satt närmare varandra, vilket upplevdes som trevligt. Flera informanter tog också upp att lokalerna var tillräckliga som plats för surfplatteutbildningen och att man inte förväntade sig, eller behövde, någon annan typ av lokal.

4.3.4 Sociala aspekter av surfplatteutbildningen

En aspekt av surfplatteutbildningen som samtliga informanter och flertalet som svarade på enkäten, ansåg betydelsefull var möjligheten till social samvaro med andra deltagare under utbildningen. Något som alla framhöll var kafferastens betydelse. *Anders* och *Bert* ansåg följande om den sociala aspekten av surfplatteutbildningen:

Anders:

Ja, lite grand. Vi hade ju en liten kaffepaus mitt på så att säga, och då blev det ju lite prat av varje. (Mm) Så det var lite socialt utbyte.

Bert:

Ja, jättefint. Det kan inte bli bättre. Och vi drack kaffe efter halva tiden och lite grand sånt där. (Mm) Och ... ja, det var jättebra.

För *Birgitta* var det trevligt att träffa andra personer i ungefär samma ålder:

Och sen är det naturligtvis ... alltså en grupp med lika gamla, det är alltid trevligt. Det är det. [...] Ja den sociala biten ja. Det är väl så. Du vet, med kafferast och sånt där.

Clara tyckte att den sociala biten var mycket viktig och att träffar som dessa kan ”*få ut människor*”:

Det gick bra och vi fikade ju och vi pratade och det var trevligt, jättetrevligt. [...] Det sociala tycker jag kanske är viktigare än surfplattan. Men att få ut människor och inte bara sitta inne. Så det tror jag. Så det sociala det tror jag är väldigt viktigt.

Utöver betydelsen av kafferaster för socialt umgänge betonade flertalet att det under surfplatteutbildningens gång varit en trevlig stämning inom grupperna, där alla blivit accepterade trots olika förutsättningar att kunna ta till sig utbildningens innehåll. En informant beskrev exempelvis att man inom gruppen kunde skratta åt varandras misstag när man försökte lära sig använda surfplattan.

För alla informanter gav deltagande i surfplatteutbildningen nya bekantskaper. Ingen av informanterna trodde dock att man skulle börja umgås med dessa personer privat. Men man hälsade gärna om man träffades vid träffpunkter, vid utflykter eller i affären. *Annelie* ansåg att det är viktigt att vara aktiv och träffa andra när man blir äldre:

Men att det är ju bra att vara ute bland folk och så, när man är äldre. Det ska man ju va.

Utifrån enkäten framgår att deltagande i surfplatteutbildningen innebar nya bekantskaper för 82 % av deltagarna. I enkäten frågades om surfplatteutbildningen givit något mer, utöver kunskaper i surfplatteanvändning. I svaren betonades den sociala delen som huvudsakligt mervärde:

Att utbyta tankar om vad olika personer använder sin platta till.

En trevlig stund tillsammans med trevliga människor.

Har fått mycket bättre kontakt med andra människor.

Träffat trevliga människor. Vi hade roligt på kursen.

Den sociala aspekten tillskrevs således en central betydelse för upplevelsen av surfplattutbildningen. Kafferasterna verkade ha en viktig innebörd för att deltagarna skulle lära känna varandra. Detta kan ses som särskilt viktigt, då deltagarna i de olika grupperna inte kände varandra sedan tidigare. Flera informanter beskrev även vikten av att som äldre ”*vara ute*” och ”*inte bara sitta inne*”, när man talade om det socialas betydelse för surfplattutbildningen. Man såg således dessa utbildningstillfällen som en möjlighet att komma ut för att pröva något nytt och samtidigt som en möjlighet att ”*vara ute bland folk*”.

4.4 Surfplatta i vardagen efter avslutad surfplattutbildning

Ett sätt att kunna belysa vilken inverkan surfplattutbildningen haft för deltagarna är att synliggöra hur mycket deltagarna använt surfplatta i sin vardag efter avslutad utbildning. Det bör framhållas att intervjuerna och enkäterna genomfördes kort efter avslutad utbildning, vilket gör det svårt att värdera vilken långsiktig effekt utbildningen haft för deltagarnas surfplattanvändande i vardagen. Men utifrån tidigare stycken där informanternas *motiv till varför man valt att delta i utbildningen, relation till digital teknik genom livet och upplevelser av surfplattutbildningen* i kombination med detta stycke där frågan om hur man använder *surfplatta i vardagen efter avslutad surfplattutbildning* aktualiseras kan man se hur informanternas kunskaper om, och användande av surfplatta utvecklats genom deltagande i surfplattutbildningen.

Vad gäller användande av surfplatta i vardagen efter avslutad surfplattutbildning framkom en del variationer bland informanterna. Dessa variationer pekar på en komplexitet *där personliga skäl och intressen, ekonomi och vilken nytta man anser sig ha av surfplattan* är aspekter som spelar in i hur man använder en surfplatta i vardagen.

Annelie berättade i intervjun att hon i ett tidigt skede av surfplattutbildningen bestämde sig att inte fortsätta använda en surfplatta. Hennes motivering till detta var följande:

Det kanske låter lite skrytsamt, men alltså jag är för aktiv att sitta och titta på den där plattan.[...] Så jag har tänkt ... nä, det är ingenting för

mig. [...] Nej, men vi är olika. Men jag är för gammal för det. Jag är ju gammal, vet du. Jag använder ju inte mobiltelefonen engång, mer än om jag vet att jag ska gå ut i skogen eller så, men annars så använder jag inte den heller. Och då blir det att den där plattan ligger bara.

Anders beskriver hur han använder surfplatta i vardagen kan sägas vara raka motsatsen till det *Annelie* berättade:

Och nu är jag inne på Ipaden varje dag.) Ligger i sängen och försöker att utveckla lite grand kunnandet. (Ja) Jag menar, vi bor ute i skärgården nu på sommaren och då är man ju beroende av vädret. Då kan jag se timme för timme för timme hur det kommer att bli. [...] Och sen läser man ju lite tidningar och mejlar med sonen i ett annat land och så. Jag vill inte bli av med Ipaden nu inte. [...] Det är ju rent otroligt att en sån här liten platta kan prestera Jag vill inte bli av med den.

Bert berättade att han inte kommit igång med surfplattan ännu då han på grund av personliga skäl haft svårt att lära sig att använda surfplattan. Men han var positivt inställd till att använda surfplattan och såg fram emot att komma igång med den då han hade höga förväntningar på denna:

Nej, jag har aldrig kommit in i den. Jag väntar mig fortfarande allt utav surfplattan. Jag tror på den här alltså. Utan tvekan. Det är inga problem med det. Men det är bara det att jag ska lära mig hur man kommer ... i bruk. Hur man ska använda de där olika grejorna på den. Och vad symbolerna står för och så där. (Mm) Det ska jag lära mig för jag tror på det.

I *Birgittas* fall var en nyligen införskaffad dator orsaken till att hon inte köpt en surfplatta av projektet och därmed inte använt en surfplatta efter avslutad utbildning. Utöver detta hade *Birgitta* följande tankar kring skillnaden mellan dator och surfplatta:

Tänker det med surfplatta ... jag kan ju inte göra nånting på surfplattan som jag inte kan göra på datorn. [...] Ja, det är klart att surfplattan är naturligtvis enkel att ha framme om man helt plötsligt vill. Datorn stänger jag ju av och använder kanske inte varje dag heller. Men en surfplatta som jag kan ha framme, om jag helt plötsligt vill se nånting, det är naturligtvis enklare.

Efter avslutad surfplattutbildning ägnade *Clara* runt en timme per dag åt att bli bekant med surfplattan genom att pröva olika funktioner:

Jag har tittat lite grand efter adresser och såna där saker. Och sen tittat efter ... ja och sen lite med olika radioprogram tittar jag efter och har tittat på lite bilder och ... jag har väl inte haft så mycket nytta av den så där, men jag har letat efter saker och så där och provat hur långt jag kom och så där. [...] Ja, nog har jag den framme en timme om dan och ibland sitter jag mer med den också.

I *Berts* och *Anders* fall blev det tydligt att man blivit fascinerad av surfplattor och att man fått en tilltro till surfplattor efter utbildningen. Denna fascination visade sig dock inte avgörande för hur man använde surfplatta efter avslutad utbildning, då *Bert* av olika personliga skäl och nuvarande livssituation inte kunnat lära sig grunderna för hur man använder en surfplatta. *Berts* fall är viktigt att lyfta då detta visar att det inte räcker med tidigare datorvana, tekniskt intresse och en fascination inför surfplattor för att kunna använda en surfplatta i vardagen. Utöver de tre faktorerna; *personliga skäl och intressen, ekonomi och vilken nytta man anser sig ha av surfplattan*, så verkar det således även krävas att ens nuvarande *livssituation* och ens fysiska och psykiska mående är gynnsam för att möjliggöra inläring av hur man använder en surfplatta.

Clara uttryckte inte samma entusiasm som *Bert* och *Anders* men använde trots detta sin surfplatta varje dag. I hennes fall verkar främst datorvana, nyfikenhet och öppenhet inför nya tekniska produkter och lösningar vara faktorer som bidragit till att hon använde surfplatta efter utbildningen. Hennes fascination för, och förväntningar på surfplattan var inte lika höga som *Bert* och *Anders* men hon var ändå tillräckligt intresserad för att börja använda surfplattan i vardagen. En fascination för surfplattor behöver därför heller inte ligga till grund för hur man använder surfplatta.

Annelie, som uttryckte att hon generellt var emot teknik, och att hon var för gammal och för aktiv för att använda surfplatta, berör också en viktig aspekt då hon visar att man kan delta i en surfplattutbildning utan att ha någon avsikt att införskaffa eller använda en surfplatta efter avslutad utbildning. *Annelies* inställning till teknik var negativ redan innan surfplattutbildningen och verkar

inte förändrats till att bli mer positiv eller mer negativ efter utbildningen. Detta fall visar på att deltagares inställning till surfplattor inte behöver ändras efter utbildningen, även om flertalet uttryckte att de var nöjda med surfplatteutbildningen.

Birgittas fall, där hon deltog i surfplatteutbildningen främst för att pröva på och lära sig mer om surfplattor, visar att det finns personer som deltar i surfplatteutbildningen av nyfikenhet eller för man vill lära sig mer om surfplattor. Deltagande i utbildningen behöver inte nödvändigtvis innebära att man har för avsikt att använda en surfplatta i vardagen efter avslutad utbildning.

Utifrån de olika informanternas utsagor och enkätsvaren framgår att det råder skillnader i hur man ser på-, och använder surfplatta idag. Relationen till teknik och datorer genom livet verkar inte ha spelat en avgörande roll för hur man använder surfplatta idag, då det rådde variationer mellan informanterna trots att samtliga var vana vid teknik och datorer. Likaså uttryckte alla en öppenhet och nyfiken över surfplattor inför utbildningen.

4.5 Surfplatta i vardagen efter avslutad surfplatteutbildning – enkätsvaren

I det följande avsnittet kommer en översikt över hur deltagarna i enkäten svarat på frågor om vad användande av surfplatta i vardagen inneburit, hur och om man använder en surfplatta och hur man ser på sitt eget användande av en surfplatta efter avslutad utbildning. Med utgångspunkt i enkätsvaren framgår att utbildningen haft en positiv inverkan på deltagarnas framtida användande av surfplatta efter avslutad utbildning. Detta blir tydligt då 73 % svarade att man avser använda surfplatta efter avslutad utbildning. 71 % har även för avsikt att köpa en surfplatta genom projektet efter avslutad utbildning. 12 % svarade att man inte tänker köpa en surfplatta och 14 % hade redan innan utbildningen införskaffat en surfplatta.

På flervalsfrågan om vad deltagarna använde en surfplatta till i vardagen svarade 62,5 % att man *använder internet i största allmänhet*, lika många *läser nyheter*, 40 % *fotograferar* med sin surfplatta, 40 % *skickar e-post/meddelanden* med en surfplatta, 33 % använder surfplattan till att *Läsa om och söka information om egna*

intressen och hobbies, 23 % använder sin surfplatta till att *Titta på TV på nätet* och *Spela spel*.⁸

Vad gäller frågan om en surfplatta bidragit till ökade sociala kontakter svarade 50 % *Lite grann* och 42 % *Inte alls*. För 31 % har en surfplatta i ganska hög utsträckning bidragit till att *deltagarna söka information om egna intressen och hobbies* medan 41 % svarade *Lite grann* och 21 % svarade *Inte alls* på samma fråga. Om en surfplatta bidragit till att *man vill veta mer om vad som händer runtomkring i samhället* svarade 62 % *lite grann*, 19 % i *ganska hög utsträckning* och 14 % *Inte alls*. På frågan om en surfplatta bidragit till att man hittar praktisk information som underlättar vardagen svarade 11 % i *ganska hög utsträckning*, 70 % *Lite grann* och 16 % *Inte alls*. 43 % ansåg att man i *ganska hög utsträckning* hittade det man sökte efter på en surfplatta och lika hög andel svarade *Lite grann* på samma fråga, medan 8 % svarade *Inte alls*. För 14 % var en surfplatta i mycket hög utsträckning ett roligt tidsfördriv, för 49 % var en surfplatta i ganska hög utsträckning ett roligt tidsfördriv, 30 % svarade *Lite grann* och 8 % svarade *Inte alls* på samma fråga.

En annan central fråga att belysa i sammanhanget är vad deltagarna upplevt att användning av surfplatta inneburit i deras vardag. För 41 % möjliggjorde surfplattan *nya intressen*, 43 % fick *Ökat självförtroende* genom att använda surfplatta i vardagen, 32 % svarade att en surfplatta *underlättade kontakten med vänner och/eller familj*, för 27 % har en surfplatta *inte inneburit särskilt mycket* och 5 % uppgav att användning av surfplattan innebar *ökad stress*.

4.6 Slutsatser utifrån intervjuer och enkät med deltagare

I föreliggande kapitel har fokus legat på att synliggöra hur deltagare i surfplatteutbildningen upplevt utbildningen, vilken relation de har till teknik och datorer genom livet, hur de uppfattar och beskriver surfplattor och hur de ser på sitt eget användande av surfplatta i vardagen efter avslutad surfplatteutbildningen.

⁸ Då denna fråga ställdes kort efter avslutad surfplatteutbildning kan dessa svar ses som en fingervisning av hur surfplatteutbildningen påverkat deltagarnas surfplatteanvändande kortsiktigt. De långsiktiga effekterna kan därmed inte påvisas genom dessa svar.

I kapitlets inledning lyftes frågan om *varför man valde att delta i utbildningen*. Det visade sig att samtliga hade hört talas om surfplattor via nyheter, informationsträffar eller från barn eller barnbarn. Flera beskrev att en surfplatta verkar ha många användningsområden och något man kan ha glädje och nytta av i vardagen men att man inte greppat vad man kan göra med en surfplatta. Flera uttryckte samtidigt viss oro för att sociala kontakter försämras till följd av surfplattor och att uppgifter som hittills utförts av människor kan ersättas av surfplattor eller andra tekniska och digitala produkter, tjänster och innovationer. Utifrån intervjuer framgick att motiven till att delta i surfplattautbildningen kan summeras i följande tre teman; *man vill följa med i utvecklingen, man kan ha nytta av en surfplatta och en nyfikenhet*. Dessa tre aspekter kan därmed ses som en beskrivning av informanternas inställning till teknikens utveckling samtidigt som dessa aspekter angavs som motiv till varför man valde att delta i surfplattautbildningen.

För att synliggöra vilken betydelse tidigare erfarenheter av datorer och teknik haft för informanternas uppfattningar och inställningar till surfplattor, handlade kapitlets andra stycke om vilken *relation man haft till digital teknik och datorer genom livet*. Hur mycket man använder dator idag och vad man använder dator till skilde sig åt. För vissa utgjorde datorn en viktig del av vardagen då det underlättade sociala kontakter och gav möjligheter till att utföra ärenden, se vädret eller läsa nyheter, medan andra främst beskrev sin dator som en skrivmaskin eller att man bara utförde vissa enklare uppgifter på datorn. När frågan om vilka erfarenheter man haft av teknik och datorer så handlade berättelserna främst om hur man använt och använder dator under sin fritid. Endast en informant berättade om hur han genom sitt yrkesliv först kom i kontakt med och fick erfarenhet av att använda datorer. I berättelserna om relationen till, och erfarenheter av dator och teknik verkar övergången från dator till en surfplatta för flertalet underlättats av tidigare datorvana. Sammantaget framgick att informanterna genom många års användande av datorer, har erfarenheter av datoranvändande och att de byggt upp en relation till datorer som verkar bidragit till ett intresse och öppenhet inför nya tekniska och digitala produkter, tjänster och innovationer.

I kapitlets tredje stycke beskrevs informanternas upplevelser av surfplattautbildningen. Överlag var informanterna nöjda med utbildningens uppläggning och genomförande. Man uppfattade utbildningen som en introduktion till surfplattor och utifrån detta sätt att se på utbildningen uppfyllde den, enligt informanterna, sitt syfte. Flera ansåg att ledarna kunde fokuserat mer på specifika moment, men att man var införstådd med att syftet var att ge en övergripande introduktion till surfplattor. Utbildningsledarnas uppgift ansågs som bestående av flera ”utmaningar” men att de genomförde utbildningen på ett tillfredsställande vis. Utbildningens tempo, att deltagarna fick pröva sig fram och att ledarna gav individuell hjälp, var uppskattat av informanterna och i enkätsvaren. Möjligheten att ta med surfplattan hem mellan varje utbildningstillfälle sågs som särskilt viktigt och som en förutsättning för deltagarnas lärande av att använda surfplatta.

Vad gäller upplevelsen av miljön för utbildningen, ansågs lokalerna vara enkla och små men tillräckliga som plats för surfplattautbildningen och man förväntade sig inte någon annan typ av lokal. Lokalens avskildhet och att man satt nära varandra var aspekter som uppskattades av flera informanter.

Den sociala aspekten tillskrevs en central betydelse för upplevelsen av surfplattautbildningen. Kafferasterna verkade ha en viktig innebörd för att deltagarna skulle lära känna varandra. Detta kan ses som särskilt viktigt då deltagarna i de olika grupperna inte kände varandra sedan tidigare. Flera informanter beskrev även vikten av att som äldre ”vara ute” och ”inte bara sitta inne” när man talade om det socialas betydelse för surfplattautbildningen. Man såg således dessa utbildningstillfällen som en möjlighet att komma ut för att pröva något nytt och samtidigt som en möjlighet att ”vara ute bland folk”.

Kapitlets sista del hade rubriken Surfplatta i vardagen efter avslutad surfplattautbildning. I detta stycke blev det tydligt att det råder skillnader i hur man ser på, och använder surfplatta idag. Värt att lyfta är att relationen till teknik och datorer genom livet inte verkar ha spelat en avgörande roll för hur man använder surfplatta idag, då samtliga informanter var vana vid ny teknik och hade en datorvana. Utifrån informanternas utsagor verkar *personliga skäl och intressen, ekonomi, vilken nytta man anser sig ha av en surfplatta, och*

nuvarande livssituation vara några förklaringar till varför surfplattanvändandet skiljer sig åt mellan informanterna. Som exempel kan nämnas en informant som var fascinerad över surfplattor men av personliga skäl inte hade möjlighet att använda surfplatta i sin vardag. En annan informant var inte lika fascinerad men använde ändå surfplatta minst en timme per dag för att *pröva sig fram*. Två informanter gick surfutbildningen men hade inte för avsikt att införskaffa och använda en surfplatta efter avslutad utbildning. En informant var däremot fascinerad av sin surfplatta och ansåg sig ha stor nytta och glädje av denna som han använde varje dag. Dessa individuella skillnader pekar på ett behov av att i projektets framtid diskutera frågan om individuellt anpassade utbildningar, om man avser att även framöver bedriva surfplattutbildningar.

Sammanfattningsvis har det visat sig finnas individuella skillnader i hur man upplever, ser på, och använder surfplatta i vardagen efter avslutad utbildning. Övergången från att gå en surfplattutbildning till att faktiskt använda en surfplatta i vardagen har visat sig vara komplex och varierande mellan informanterna. Att utbildningen fungerade som en introduktion under en relativt kort tidsperiod, att surfplattor överlag var något nytt för utbildningens deltagare, samtidigt som deltagarnas förmåga att ta till sig ny information kan variera, vilket också kan vara faktorer som spelar roll i denna övergång från utbildning till vardagsanvändning. Trots denna komplexitet och att utbildningen hade karaktären av en introduktion så verkar den ha bidragit till att deltagarna vågat *pröva sig fram* på surfplattan på egen hand samt fått mer kunskaper om hur, och vad man kan använda en surfplatta till och därigenom även fått en upplevelse av att man följer med i samhällsutvecklingen. Möjligheten att ta hem surfplattan mellan utbildningstillfällena visade sig vara en starkt bidragande faktor till att deltagarna på egen hand kunde och ville pröva de moment och användningsområden som de fick introduktion till vid utbildningstillfällena. Denna möjlighet gjorde således att deltagarna i sitt eget tempo och utifrån egna önskemål och behov kunde pröva surfplattans olika användningsområden. En förutsättning för att detta upplägg skulle fungera var att själva utbildningen bidragit till att ge deltagarna tillräckligt med grundkunskaper och inspiration för att vilja pröva sig fram på surfplattan på egen hand.

5. Resultat del 2

Nyckelaktörers uppfattningar och syn på projektet

I detta kapitel kommer nyckelaktörernas upplevelser av *Testmiljö Norrköpings* första år att tas upp. Kapitlets teman är följande; Synen på projektorganisationen, Relevans för aktörer att delta i projektet, Rollfördelning, Mål, Framtiden - utmaningar och möjligheter och Övriga resultat och ändrade riktningar. Dessa teman visade sig centrala i analys av de intervjuer som gjordes med projektets nyckelaktörer.

5.1 Synen på projektorganisationen

Hur projektet organiserats, vilka aktörer som ingått i styrgruppen, vilka roller de olika aktörerna haft och hur det praktiska arbetet inom projektet fortlöpt var centrala frågor vid samtliga intervjuer.

En fråga som berördes när projektets organisation togs upp var styrgruppens sammansättning. Enligt de flesta informanter var sammansättningen relevant då de aktörer som ansågs berörda av projektet fanns representerade. Att styrgruppen fick med primärvården var något som flera betonade som betydelsefullt. En informant efterfrågade dock mer verksamhetsperspektiv i styrgruppen:

Ja möjligtvis i så fall ett mer verksamhetsperspektiv. Det kanske jag kan tycka till viss del. Att vi kanske skulle ha kunnat ha mer verksamhetsrepresentant med från hemtjänsten eller så för att få den delen. [...] Annars så tycker jag det är en bra representation både från landsting och universitetet och från oss.

En informant ansåg att det varit en utmaning att få företag representerade i styrgruppen:

Jag tycker att sammansättningen är bra alltså. Men det som är lite svårt att få en bra representation från i en styrgrupp, så är det ju företagsdimensionen som nu företräts kollektivt av Norrköpings Science Park som täcker in en del av företagen, men inte alla.

Att styrgruppen skulle vara mer arbetande var en förväntning som en informant hade inför projektets start:

Jaa ... alltså jag hade ju haft förhoppning att det skulle vara en mer arbetande styrgrupp. Men alltså det är människor som är väldigt upptagna [...] Men sen har vi ju gjort de här arbetsgrupperna under styrgruppen då, som är mer hands on då.

Det framgår således att sammansättningen av styrgruppen till största delen ansågs vara relevant, i förhållande till vilka aktörer som har kunskaper om de frågor som aktualiseras inom projekt, samt vilka aktörer som i sin egen verksamhet kan ha utbyte av projektets utveckling och innehåll. En mer verksamhetsnära representation från hemtjänsten var dock något som efterfrågades av en informant, då intresset för detta projekt varit stort inom denna yrkesgrupp. Enligt samma informant har det även funnits en viss oro inom hemtjänstpersonal, att den tekniska utvecklingen och användningen av surfplattor inom hemtjänsten på sikt kan komma att göra personalens arbete överflödigt.

Vad gäller representation ansåg en informant att det var svårt att få en heltäckande representation från företagssidan och att *Norrköpings Science Park*, som fått representera alla företagen, har en god insyn i relevanta företag men att de inte fullt kunde täcka alla företagen som kan ha utbyte av att knytas till projektet. Detta försvarades ytterligare under projektets startfas då Norrköpings kommun upphörde att bidra ekonomiskt till *Norrköpings Science Parks* verksamhet.

Något som flera tog upp vid intervjuerna var att man inte haft så mycket tid att delta i projektet som man på förhand förväntat sig, men att man ändå upplevt det som intressant och givande att delta i styrgruppen i den mån man haft möjlighet att närvara vid mötena. En informant tänkte följande om svårigheten att få alla att närvara vid mötena:

Alltså det jag upplever är att det är svårt att få ihop tiden. Jag har inte varit på ett enda möte där alla har närvarat på ett och samma möte, men de möten jag har varit på så tycker jag ju ... de har ju varit väl förberedda och det har funnits en bra agenda.

Svårigheten med att få med alla i styrgruppen med vid mötena var en återkommande synpunkt. Men samtidigt ansågs mötena givande och väl förberedda.

I styrgruppen fanns ingen representant från någon seniororganisation/förening. Detta motiverades främst av att det ansågs svårt att representera hela gruppen ”äldre” genom en eller ett par personer från en förening eller organisation. Enligt en informant finns det dessutom en risk att sårintressen från den egna organisationen kan ta över när en person sitter med i en styrgrupp utifrån sin organisations/föreningstillhörighet. Inom styrgruppen beslutade man istället för att etablera en referensgrupp där personer som deltagit i projektet fått ingå. Uppdraget att etablera denna grupp gavs till projektledaren.

5.2 Relevans för aktörer att delta i projektet

Inom detta projekt medverkar olika aktörer från skilda organisationer men där den gemensamma nämnaren är att man i sitt yrke i olika hög utsträckning kommit i kontakt med frågor rörande hur digitala tjänster, produkter och lösningar kan utvecklas för att underlätta äldres vardag. De olika aktörernas bakgrund och tidigare erfarenheter kan ses som berikande men samtidigt kan man ha skilda uppfattningar kring olika delar av projektets verksamhet. Av vikt är därför att de olika aktörerna ska uppleva projektet som relevant utifrån den organisation man representerar. På denna fråga ansåg samtliga att projektet var viktigt och relevant. En informant uttryckte detta om projektets betydelse och relevans för den egna verksamheten:

Definitivt så är det ju stora möjligheter för att hitta innovativa lösningar som kan dels vara trygghetsskapande men också underlätta så att säga för att ge den vård och omsorg och trygghet som vi behöver kunna ge till allt fler med allt färre resurser.

En annan informant var inne på samma linje:

För vår organisation så ser jag enbart positivt på det här för det ligger ju liksom helt i linje med landstingets intention [...] om jag ser det utifrån begreppet e-hälsa, där vi ska ... vad ska jag säga ... strukturerat införa mer och mer utav alltså de möjligheter som finns att sköta saker

på webben och då tycker jag att det här är nånting som ligger helt rätt i tiden.

Att, som citaten visar ovan, flertalet upplevde att detta projekt var relevant för den egna organisationen i framtiden kan ses som en viktig förutsättning för kontinuitet och att projektet, genom de olika aktörers externa kontakter, kan växa. Samtidigt är det av vikt att fokus inte förskjuts till hur andra kan dra nytta av projektet, utan att fokus fortsatt ligger vid *Testmiljö Norrköpings* mål och syften.

5.3 Rollfördelning

En viktig aspekt att belysa är att aktörerna som ingår i projektet har olika roller och varierande grad av ansvar för genomförandet av uppgifter. Personer från Norrköpings kommun och Hälsans nya verktyg har under det första året haft det huvudsakliga ansvaret för att driva projektet framåt. För de andra aktörerna verkar det huvudsakliga ansvaret ligga i att bevaka projektet, sprida information till sin egen organisation och externa kontakter samt att föra fram sina perspektiv utifrån den organisation man representerar. Om alla medverkande aktörer är medvetna om vilka roller och förväntningar som ligger på respektive aktör, behöver denna rollfördelning inte ses som negativ. Då vissa inom projektet är mer aktiva än andra i det dagliga arbetet är det dock av vikt att alla upplever sig som delaktiga och att de kan bidra med kunskaper och erfarenheter till projektet. Det kan därför vara av betydelse att reflektera över, hur man kan arbeta för att de aktörer som inte deltar i det dagliga arbetet ändå upplever sig delaktiga i projektet. Detta ses särskilt viktigt då styrgruppen inte möts frekvent (vanligen en gång varje månad) och att det sällan varit full närvaro vid dessa möten.

5.4 Mål

En central fråga är huruvida projektet uppfyllt de mål som på förhand varit uppsatta. Att mäta kvantitativa mål är en enkel och konkret uppgift, men fokus enbart på mätbara mål riskerar att missa de bakomliggande processer som pågått i strävan efter att uppnå målen. För att få en fördjupad bild kring målen kommer detta stycke att fokusera på, hur man arbetat för att uppnå målen och hur

informanterna resonerar kring de uppsatta målen och även vilka andra värden och oväntade resultat som kommit ur projektets första år.

För flertalet av informanterna var målen för projektet till största delen realistiska. Det som flera av de intervjuade återkom till var dock att det antal deltagare som, på förhand, sattes upp som mål inte kommer att uppnås, men att man inom projektet ändå uppnått en rad viktiga mål. Det som främst lyfts fram som betydelsefullt resultat från projektets första år är att man byggt upp en struktur för testmiljön:

Alltså antalet tester och just kring själva produktutvecklingen kanske var lite högt ställda mål tycker jag. [...] Egentligen så handlar första året väldigt mycket om att bygga strukturen i testmiljön och kring testmiljön. Och där har vi har levt upp egentligen till den delen av de mål vi sa.

Med struktur syftas det på att man lyckats få en stor andel personer som deltagit i surfplatteutbildningen och där flertalet av dem är positiva till att införskaffa surfplatta genom projektets erbjudande om att köpa en surfplatta till reducerat pris. Denna grupp, bestående av 64 personer, är även de personer som man kommer att tillfråga om deltagande i de tester som planeras för framtiden. Att man knutit denna grupp till projektet har därför varit en nödvändig förutsättning för att projektets ambitioner och mål ska kunna uppnås.

I talet om struktur ingick även att man byggt upp kontakter med relevanta företag som vill testa olika digitala tjänster. Att få företag att vilja engagera sig i projektet kan också ses som en oumbärlig del för projektets fortsättning. Dialogen med företagen verkar också flyta på väl. Även om företagskontakten också anses tidskrävande och som ett viktigt moment för projektet så är det i första hand kontakten med deltagarna, planering av utbildningar och administrativa uppgifter som informanterna tog upp som mest krävande och betydelsefulla arbetsuppgifter under projektets första år. Att det är komplext att bygga upp denna struktur med deltagare var något flera tog upp, vilket framgår i citaten:

Alltså det har ju tagit tid ändå att etablera sig i området och gå ut och informera och hitta formerna. [...] Men sen är det ju också så att den här typen av testmiljöer är ju tidskrävande att etablera.

Och bara det här att bygga upp och etablera kontaktnätet och sprida information om det är ju ett stort stycke så.

Alltså Ann-Christines jobb med att skapa kontakterna, att var ute i de här områdena, att få med de personer som det faktiskt handlar om, det tycker jag har förstärkts jämfört med själva grundtänket.

Flera informanter ansåg att uppbygganden av testmiljön är en tidskrävande och svår uppgift och att projektledaren Ann-Christine Larsson och medarbetaren Anita Rosenquist gjort viktiga insatser för att etablera testmiljön och nå ut till deltagare i Såpkullen och Vilbergen.

Målet om att etablera en testmiljö anses således vara uppnått och som framgår av kapitlet om deltagarnas perspektiv, så upplevdes utbildningen som givande för det egna användandet av surfplattor, men även socialt. På grund av administrativa och juridiska hinder försköts starten av utbildningen vilket kan ses som ett hinder för att uppnå de uppsatta kvantitativa målen. Men informanterna verkar ändå nöjda och målsättningen att etablera en testmiljö anses uppnådd. Det bör även framföras att de mer kvalitativa målen vilka, enligt vår uppfattning, utgörs av att deltagande i surfplatteutbildningen upplevts som givande har uppnåtts.

Flera informanter tog upp att det på förhand alltid är svårt att veta vilken riktning ett utvecklingsprojekt kan ta och att projekt av denna typ är komplexa. En informant beskrev denna komplexitet på följande vis:

Alltså Vilbergen Såpkullen skiljer sig ju på den punkten att vi jobbar ju med befolkningen underifrån väldigt mycket. Det är kommunen som driver det men det är ju inte omsorgsverksamheten i sig som är föremål för test. De flesta av de testmiljöer som får finansiering i det här programmet, de är ju betydligt mer isolerade miljöer.

Av citatet framgår att många testmiljöer bedrivs inom tydligt avgränsade verksamheter vilket då ger en given grupp av potentiella testpersoner och deltagare. Ett antagande är då att dessa testmiljöer är väl förankrade på förhand då verksamheten som ingår i testmiljön vill få utbyten av att man utgör en del av testmiljön. I *Testmiljö Norrköpings* fall riktar man sig inte till någon specifik verksamhet

utan man strävar efter att nå ut brett till befolkningen över 75 år i två stadsdelar, vilket på förhand innebär att man inte hade några givna deltagare och testpersoner. Utifrån dessa premisser var det således svårt att veta hur många utbildningsdeltagare och personer som ville delta i tester och som man faktiskt skulle knyta till projektet. Att lyckas med detta var en avgörande uppgift för att kunna etablera en testmiljö i framtiden. Genom att bland annat ha öppna informationsmöten vid träffpunkter, ha tät dialog med potentiella deltagare och nyfikna invånare, göra utskick, ordna utbildningstillfällen och att ge deltagarna möjlighet att köpa surfplattan till reducerat pris, har man nu knutit 64 personer till projektet som kan vara potentiella deltagare i framtida test av olika tjänster och lösningar, vilket innebär att man uppnått en viktig del i etablerandet av testmiljön.

5.5 Framtiden - utmaningar och möjligheter

När framtiden för projektet diskuterades lyftes en rad olika idéer, förslag och tankar. Flera talade om vilka utmaningar man såg vid genomförandet av tester och vad man ansåg viktigt att tänka på för att dessa tester ska lyckas:

Alltså en utmaning är ju att få tillräckligt många personer som är intresserade av att vara med och göra tester. För det ... ska man kunna göra tester så är det ju så att vi kan ju inte använda samma människor i allt.

Det är inte så himla lätt att gå ut på den här marknaden, men kan man då få några tidiga användare som börjar sprida ett gott budskap.

Hålla intresset vid liv om man säger så då, i den gruppen, tills man kommer fram till surfplatta och utbildning och de här testerna är igång då. Och där tror jag också det kommer att bli fortsatta utmaningar.

Ur citaten framgår att rekrytering, att få upp intresset bland deltagare och hålla intresset vid liv är nödvändigt för att få en tillräckligt stor andel personer som, i framtiden, kan delta i olika typer av tester av digitala tjänster och lösningar. Utöver detta ansåg en informant att testerna måste upplevas som givande och vara nyskapande:

Så att de (deltagarna i tester) känner att de här ger nåt, så att det inte bara blir ord utan att vi verkligen får igång intresset hos företagen

ordentligt och vi kan få lite nya lösningar och inte bara testa gamla, sånt som redan är etablerat på marknaden idag, utan att vi faktiskt kan få in lite innovationer och nymodigheter.

Att testerna genomförs och att man lyckas få med personer som vill delta i testerna kan ses som en grundläggande förutsättning för projektet då det ingår i projektets syfte. Men utöver testerna så var det flera informanter som betonade vikten av att ta tillvara erfarenheterna från projektets första år:

Eftersom vi ännu inte sitter med egentligen några summerade erfarenheter så är väl den största utmaningen att få utnyttja de erfarenheter som görs i det här. [...] Men att det inte bara blir nånting som ... det var kul så länge det varade.

Att projektet ska leda till något mer än bara en ”*trevlig aktivitet*” var något som en informant tog upp:

Alltså det här med projekt i all ära, men det måste liksom leda nånstans också. Inte bara att det har varit jätteroligt för de här människorna som går surfplattutbildningen och får prova på de här sakerna, utan det måste ju också vara ett syfte med det, att det ökar och att man blir mera oberoende och att man kan bo hemma längre på grund av att man kan använda en surfplatta.

Det finns således förhoppningar om att projektets erfarenheter ska tas tillvara och bidra till en process av långsiktighet samt att projektet ska bidra till kvarboende och oberoende bland äldre och inte bara bli en temporär aktivitet.

En erfarenhet från projektets första period som flera återkommer till är den administration som kommit av att Norrköpings kommun är projektägare. Detta fick konsekvenser för projektets idé om att köpa in och sälja vidare surfplattor för ett förmånligt pris till utbildningens deltagare, då Lagen om offentlig upphandling⁹ försvårat möjligheterna till detta. Detta föranledde följande process:

Det har ju varit en ganska långdragen historia här nu med upphandlingen av surfplattor då för att där hamnar man ju i såna här

⁹ Lag om offentlig upphandling (SFS 2007:1091)
<http://rkrattsdb.gov.se/SFSdoc/07/071091.PDF> (läst 15 september 2014)

svårigheter kring lagen om offentlig upphandling, kring de avtal som kommunen har med olika leverantörer plus ytterligare en komplikation, och det är att privatpersonerna här ska ju äga de här. Det vill säga att det är ingen offentlig upphandling om privatpersonerna ska äga dem. Och tricket var ju att separera det privata från kommunens åtagande. Och nu lyckades vi få till det på ett väldigt bra sätt, tycker jag.

Dessa dilemman är alltså något som inneburit en högre arbetsbelastning och tagit mycket tid i anspråk. Men komplicerade lagar och andra, ibland oväntade, administrativa hinder som inte går att kringgå är något som kan drabba projekt och ta tid från projektets kärnverksamhet. Detta visar också betydelsen av att inom ett projekt ha en beredskap för olika typer av hinder. På förhand kan det dock vara svårt att veta vilka eventuella hinder som kan uppkomma, hur mycket tid som krävs för att lösa problem och hinder som uppkommer. Inom *Testmiljö Norrköping* verkar man dock hanterat dessa hinder då man lyckats med målet att köpa in och sälja vidare surfplattorna till utbildningsdeltagarna, samtidigt som man genomfört de övriga moment som ingick i projektplanen.

En annan informant talade också om vilka hinder Lagen om offentlig upphandling inneburit men att man samtidigt måste förhålla sig till de villkor som gäller när en kommun, eller annan offentlig verksamhet, är projektägare:

Och att vi är en kommun faktiskt och som måste handskas med det utifrån de premisserna. [...] Men det här är ju en av de sakerna som har gjort att vi funderar kring alltså ... ja, hur bra är det att sånt härnt ligger i en kommunverksamhet, i en offentlig verksamhet? Det är ju inte bara kommun, det skulle ju vara samma sak med landsting, att det ligger i en offentlig verksamhet.

Här framgår att man inom projektet frågat sig om en kommun, eller annan offentlig verksamhet, ska driva ett projekt av denna typ. Om man vänder på det så finns det dock en rad möjligheter och potentialer med att ha ett projekt av detta slag inom en kommun. En av dessa är tillträdet till kommunala mötesplatser för att arrangera träffar. En annan fördel är att man i egenskap av anställda i kommunen har rätt att kontakta potentiella deltagare då dessa är invånare i kommunen och att detta projekt kan ses som av intresse för kommunens invånare.

Om ett företag hade drivit projektet hade man inte kunnat kontakta kommunens invånare på samma sätt och man hade heller inte haft samma tillträde till kommunala mötesplatser. En fjärde potential med att ha det inom kommunen är att möjligheten till implementering av projektets resultat till en kommunal verksamhet bedöms underlättas av att projektet drivs inom kommunen, jämfört med om t ex ett företag skulle stå som projektägare.

5.6 Oväntade resultat och ändrade riktningar

I utvärderingens metoddel framhölls vikten av att utvärdera och söka efter oväntade och avvikande resultat och effekter av projekt (Brulin & Svensson, 2013, s 29). Vid intervjuerna lyftes flera oväntade resultat och förändrade inriktningar fram. Att det blivit större fokus på att involvera deltagarna (benämns som brukarengagemang i citatet) än vad man ursprungligen tänkt var ett oväntat resultat som flera betonade. En informant sa:

Det har blivit större fokus på brukarengagemang än vad jag egentligen ... alltså det låg som sagt var i sakens natur, men det har fått ett större tryck och det tycker jag är väldigt mycket beroende på Ann-Christines kunskaper och hennes erfarenheter.

För projektledaren var inblandning av de som berörs en viktig del av projektets verksamhet och något som eftersträvs:

Det liksom är min mission här i livet, både när det gäller forskningen och sen utvecklingsarbete också då, att man involverar de som det berör då. Jag tycker inte om när man gör saker utan deras inblandning så att säga. De ska vara med tillsammans med.

Att det blivit ökad betoning på att involvera deltagarna i projektet ses alltså som ett oväntat resultat, eller snarare en ändrad inriktning mot den ursprungliga tanken med projektet. Att projektet gått mot denna riktning ansågs positivt av samtliga informanter. Denna ändrade inriktning visar på vilken betydelse rekrytering av projektledare kan ha för ett projekt. Även om projektet utgår från klart definierade mål har det visat sig att projektledarens bakgrund och kunskaper har spelat en betydelsefull roll för projektets riktning. Att veta hur man kan möta deltagare och arbeta för att involvera dem i projektet på olika sätt, kan också ses som en viktig del i etableringen av testmiljön, då det kan

ses som bidragande faktor till att deltagare vill fortsätta delta i projektets olika moment. I kapitlet om deltagarnas perspektiv på utbildningen framgick även att många kände sig delaktiga och värdefulla genom att man deltog i projektet.

Ett annat oväntat resultat från projektets första år var att företag i första hand kom i kontakt med projektet direkt via Ann-Christine Larsson (projektledaren). På förhand hade man förväntat sig att intresserade företag skulle vända sig till Hälsans nya verktyg eller Norrköping Science Park. Att det utvecklats på detta vis kan enligt en informant förklaras på följande vis:

Det är hon ju va, och hon är ju med ute och pratar om det här och hon är med i olika sammanhang och så och det är ju också ... så det blir en naturlig förskjutning, tror jag då. Det kan var nånting positivt, men jag tror att vi måste förhålla oss till det på sikt så.

Att denna förskjutning ägt rum ses således som naturlig då projektledaren i många sammanhang blir projektets ansikte utåt. Förskjutningen uppfattas heller inte som något negativt men att det inför framtiden kommer behövas en beredskap och rutiner för hur man ska hantera förfrågningar och kontakter med företag.

En fråga som också kan ses som ett oväntat resultat, eller viktig lärdom, var den administrativa arbetsbörda som kom av att kommunen skulle köpa in surfplattor som sedan skulle säljas vidare till surfplatteutbildningens deltagare. Detta innebar att man var tvungen att förhålla sig till Lagen om offentlig upphandling, vilket tog mycket tid anspråk som kunde använts till andra arbetsuppgifter inom projektet.¹⁰

En annan oväntad händelse var att Norrköping Science Park inte fick fortsatt bidrag från Norrköpings kommun, vilket försvårade deras medverkan under projektets första år. Detta visar på att villkoren för olika organisationer att delta i projekt kan förändras vilket kan få konsekvenser för projektets verksamhet.

¹⁰ Hela denna process beskrivs tidigare i utvärderingens stycke Att denna förskjutning ägt rum ses inte som något *Framtiden - utmaningar och möjligheter*

Dessa oväntade resultat och ändrade inriktningar anses viktiga att synliggöra då det kan bidra till en förståelse för hur komplex framväxten av projektet varit. Det kan även bidra till att identifiera oväntade hinder som varit tidskrävande för att överkomma, vilket i detta projekt har varit inköp och vidare försäljning av surfplattor till reducerat pris. Den ökade betoningen på deltagares medverkan lyftes fram som ett oväntat och positivt resultat av projektet. Att företag kontaktar projektledaren direkt var heller inget man räknat med, men detta ansågs dock inte vara något negativt. Att ge utrymme för oväntade resultat och förändrade inriktningar har således visat sig av betydelse för projektets framväxt, samtidigt som man inom projektet (liksom alla projekt) styrs av mål, budget och uppgifter som på förhand formulerats i ansökningar och projektplaner. Att kalkylera för oväntade resultat är svårt då man på förhand inte kan veta vilka oväntade resultat och händelser som kan inträffa. Att man bedrivit projektet under ett år och därmed bär på många erfarenheter, ses dock som en viktig tillgång för framtiden. Att reflektera kring vilka oväntade resultat och ändrade inriktningar som kommit ur projektets första år och vilka erfarenheter och lärdomar dessa givit anses därför vara av betydelse inför projektets fortsättning, då dessa erfarenheter kan effektivisera, berika och ge mervärden till projektet.

6. Avslutande reflektioner

Ett av föreliggande utvärderings huvudsyften var att bedöma hur och i vilken omfattning målsättningen för Testmiljö Norrköpings första år har uppnåtts. Utifrån utvärderingens resultat- och analysdel är vår bedömning att man inom projektet Testmiljö Norrköping uppnått det övergripande målet, att under projektets första år etablera stadsdelarna Såpkullen och Vilbergen som testmiljöer för digitala tjänster och lösningar riktade till personer över 75 år. Denna bedömning motiveras av att man etablerat kontakter med intresserade företag som vill genomföra olika tester inom ramen för projektet samt att man lyckats engagera 64 personer över 75 år i projektet genom att man arrangerat surfplatteutbildningar, i de båda stadsdelarna, tillsammans med dessa personer. Dessa 64 utbildningsdeltagare kan därmed vara potentiella deltagare i framtida tester av digitala tjänster och lösningar. Genom att man lyckats nå ut till denna grupp av personer och koppla dem till testmiljön har man lagt en viktig grund

för testmiljöns framtid. Vår bedömning är även att bredden i styrgruppen och det stora externa intresset för testmiljön innebär potentialer till att länka till andra aktiviteter, yrkesområden, organisationer och projekt.

En viktig del av utvärderingen har utgjorts av att förstå och reflektera kring nyckelaktörers och deltagares resonemang kring sitt deltagande, sina uppfattningar av och syn på projektet. Vad gäller deltagarnas uppfattningar av utbildningen var de överlag nöjda med utbildningens uppläggning och innehåll. Vissa deltagare önskade mer strukturerad utbildning, men flertalet ansåg att utbildningen fungerade som en god introduktion för att sedan på egen hand gå vidare i sitt surfplattanvändande. Övergången från att gå en surfplattutbildning till att faktiskt använda en surfplatta i vardagen har visat sig vara komplex och varierande mellan informanterna. Trots denna komplexitet och att utbildningen hade karaktären av en introduktion, så har utbildningen bidragit till att deltagarna vågat pröva sig fram på surfplattan på egen hand samt fått mer kunskaper om hur och vad man kan använda en surfplatta till och därigenom även fått en upplevelse av att man följer med i samhällsutvecklingen. Möjligheten att ta hem surfplattan mellan utbildningstillfällena, visade sig vara en starkt bidragande faktor till att deltagarna på egen hand kunde och ville pröva de moment och användningsområden som de fick introduktion till vid utbildningstillfällena. Utöver ökade kunskaper i hur man använder en surfplatta innebar deltagandet mervärden i form av nya bekantskaper och den sociala aspekten ansåg deltagarna vara en betydelsefull del av utbildningen. Att man genom utbildningen upplever sig delaktig i samhället och att man tack vare utbildningen upplever att man följer med i samhällsutvecklingen, var något majoriteten av deltagarna tog upp i intervjuerna samt i enkätsvaren. Dessutom har utbildningen givit deltagarna en upplevelse av att de följer med i teknikutvecklingen då de hört mycket om surfplattor men inte riktigt uppfattat hur och till vad man använder en surfplatta.

Beträffande nyckelaktörernas perspektiv på projektets första år framgick att styrgruppens sammansättning uppfattades som relevant. Alla i styrgruppen upplevde projektets innehåll och mål som betydelsefulla utifrån den verksamhet man representerade. En informant efterfrågade mer verksamhetsnära representation från

hemtjänsten. Att få en heltäckande representation i styrgruppen från företaget var något som ansågs svårt. Flera lyfte fram att de inte haft tid att närvara i den utsträckning de avsett när arbetet inom styrgruppen påbörjades. Projektets syften ansågs av de olika aktörerna "ligga i tiden" och att projektet hade goda framtida potentialer för en rad yrkesområden och för äldre personer i deras vardag.

I utvärderingens syfte ingick även att lyfta vilka mervärden och bieffekter som kommit fram under projektets första år. Under projektets första år har flera oväntade resultat och ändringar i inriktning uppkommit. Ett oväntat resultat, eller hinder, var att inköp och vidare distribuering av surfplattor var sammankopplade med Lagen om offentlig upphandling, vilket tog mycket tid i anspråk inom projektet. Att Norrköping Science Park inte fick fortsatt ekonomiskt bidrag från Norrköpings kommun, vilket begränsade deras möjlighet att delta i projektet, var också en oväntad ändring för projektet. Ett annat oväntat resultat var att det blev en ökad betoning på att involvera deltagarna i projektet. Att företag tog direkt kontakt med projektledaren och inte gick via Hälsans nya verktyg var också en oväntad förändring under projektets första år.

Att kalkylera och ge utrymme för oväntade resultat är svårt då man på förhand inte kan veta vilka oväntade resultat och händelser som kan inträffa. Dessutom måste projektet förhålla sig till budget, mål och på förhand uppsatta uppgifter. Men vi anser det är av vikt att synliggöra dessa förändringar då det kan bidra till en förståelse för hur komplex framväxten av projektet varit. Det kan även bidra till att identifiera oväntade hinder som kan vara tidskrävande att överkomma, men även till att belysa vilka positiva resultat och mervärden som kan komma ur det oväntade. Att synliggöra erfarenheterna av oväntade resultat kan således effektivisera, berika och ge mervärden till projektet.

De juridiska och administrativa lagar och regler som kommit av att projektet ägs av en kommun, har medfört krav att inom projektet följa Lagen om offentlig upphandling och andra kommunrelevanta lagar. Detta bidrog till att flera nyckelaktörer såg det kommunala projektägarskapet som en utmaning för framtiden. Att få tillräckligt många personer att vilja delta i tester och att testerna ska upplevas som givande togs upp som ytterligare utmaningar för projektet i

framtiden. Att samla in och ta tillvara erfarenheterna från projektets första år sågs också som en utmaning. Att man arbetar för att uppnå en långsiktigt hållbar struktur och att projektet blir något mer än en ”trevlig aktivitet”, och att man arbetar mot syftet att bidra till att öka äldre personers kvarboende och oberoende var också några utmaningar som flera tog upp. Att deltagarna kan köpa en surfplatta till reducerat pris var något som många lyfte som en viktig del av projektet. Samtidigt innebär 3000 kr en stor utgift för många. En utmaning för framtiden ansågs därför vara hur man kan introducera surfplattor för äldre personer och få deltagare till tester utan att detta innebär stora personliga utgifter.

6.1 Rekommendationer

Utifrån dessa slutsatser vill vi framföra följande rekommendationer inför projektets framtid¹¹:

- Fortsätt arbeta för deltagarnas involvering och upplevelse av delaktighet i projektets olika delar. De tillvägagångssätt som använts för att nå ut till deltagare och genomföra surfplatteutbildningen bedöms som lyckade.
- Reflektera över hur de olika nyckelaktörerna fortsatt kan uppleva delaktighet i projektet och hur dessa aktörer även i framtiden kommer att se projektet som relevant utifrån den organisation man representerar.
- Synliggör och reflektera kring oväntade resultat och ändrade riktningar för projektet. Detta kan bidra till att identifiera tidskrävande hinder, men det kan även bidra till att belysa vilka positiva resultat och mervärden som kan komma ur det oväntade.
- Fortsätta arbeta för att främja en långsiktigt hållbar struktur inom projektet.

¹¹ Rekommendationerna presenterades av Elisabet Cedersund vid slutrapportering (hösten 2014) av föreliggande utvärdering inför projektets styrgrupp. Rekommendationerna ansågs av styrgruppen, vara av relevans att ta i beaktande inför projektets framtid.

- Reflektera över möjligheter att introducera surfplattor för äldre personer och få deltagare till tester utan att det innebär stora personliga utgifter.

Referenser

Tryckta källor

- Svensson, L., Brulin, G., (2013) Om effekter av program och projekt., i *Att fånga effekter av program och projekt*, Svensson, L., Brulin, G., Jansson, S. & Sjöberg, K. (red.), (Lund: Studentlitteratur)
- Vedung, E., (2009) Utvärdering i politik och förvaltning (Lund: Studentlitteratur)
- Karlsson Vestman, O., (2009) Meningen med utvärdering., i *Lärande utvärdering genom följeforskning*, Svensson, L., Brulin, G., Jansson, S. & Sjöberg, K. (red.), (Lund: Studentlitteratur).

Forskningsetiska principer

- Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Projektplaner

- Projektbeskrivning för Testbädd VILBERGEN (senare kallat Testmiljö Norrköping) (Norrköpings kommun, Omsorgskontoret, 2013)
- Uppdragsbeskrivning: Projektplan Testmiljö Norrköping (Vård- och omsorgskontoret, Norrköpings kommun. 18 december, 2013)

Lagar

- Lag om offentlig upphandling (SFS 2007:1091)
<http://rkrattsdatab.gov.se/SFSdoc/07/071091.PDF> (läst 15 september 2014)